

РАЗДЕЛ 3. ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ ОПИСАНИЕ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ

АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Л. М. Архипенко

Харківський державний економічний університет

В статье объясняются, обобщаются факторы, которые обуславливают активное вхождение иноязычной лексики в словарный состав украинского языка.

Ключевые слова: процесс заимствования, иноязычные слова, причины заимствования

У статті пояснюються, узагальнюються фактори, що зумовлюють активне надходження іноземної лексики до словникового складу української мови.

Ключові слова: процес запозичення, іноземні слова, причини запозичення

The factory, pronding the active appearance of the foreign word stock to the Ukrainian are explained and generalized in the article.

Key words: bonowings process, foreign word, word stock, bonowing reasons

Докорінні суспільно-політичні зміни, що спостерігаються в суспільстві впродовж останніх десятиліть, не могли не знайти відображення в процесах, що відбуваються в сучасній українській мові. Відомо, що найбільш революційні мовні зміни відбуваються саме в період глобальних трансформацій у суспільстві. Зміни, що відбуваються на рівні функціонування мови, тобто в мовленні, протягом тривалого часу можуть покласти свій відбиток на мовну систему в цілому, не руйнуючи її основ. Це зумовлює необхідність виявлення і систематизації мовних перетворень, що викликані новою мовленнєвою практикою, і ретельного дослідження специфіки мовних процесів, що призводять до них.

До числа активно діючих процесів в українській літературній мові відноситься процес запозичення іноземної лексики, що має на сучасному етапі певну специфіку, яка, безумовно, не вичерпується виключно його інтенсивністю. Іноземні слова, що з'явилися в українській мові в результаті процесу запозичення, підлягають семантичним, словотвірним і стилістичним змінам, будучи, поряд з власне українською лексикою, об'єктом дії всіх процесів, що активно протікають у сучасній українській мові. Це не є чимось новим, незвичайним, властивим цьому етапу розвитку мови. Але саме у цей період відзначаються інтенсивність і глибина змін, що спостерігаються в галузі семантики, словотвору, стилістики, в які активно залучається лексика іноземного походження.

На сьогоднішній день важливим є те, що більшу частину запозичень складають англіцизми, і це є характерним не тільки для української мови. Число англіцизмів безперервно зростає в країнах Латинської Америки, починаючи з п'ятдесятих років активно входить до піренейського варіанту іспанської мови. У японську мову майже всі запозичені елементи також приходять з англійської мови або через її посередництво [1, с. 92]. Це явище не є абсолютно новим. Розповсюдження американізмів, які знаходились, по суті, на становищі інтернаціональних термінів, відзначалось Л.П. Крисіним у його монографії ще у 60-ті роки [2].

Значимість процесу запозичення зумовила велику увагу до нього з боку багатьох дослідників. Відзначається як інтенсифікація самого процесу, так і активізація вживання іноземних слів. Аналіз слів у дослідженнях 80-90-х рр. XX ст., присвячених питанням запозичення, показує, що в працях багатьох авторів розглядається самий корпус запозиченої лексики, очевидно, у зв'язку з тим, що вона є найбільш вживаною і достатньо освоєною. До числа подібних запозичень відносяться слова брифінг, тінейджер, імідж, рейтинг, кілер, спонсор та ряд інших. У той же час необхідно відзначити, що ця лексика є неоднорідною з точки зору часу запозичення. Відбувається активізація значного шару слів, що перебували раніше в розряді екзотизмів, а зараз активно використовуються для позначення власних реалій. Деякі з них сприймаються як неозапозичення, оскільки раніше вони знаходилися на мовній периферії (брокер, дивіденд, ф'ючерс, холдинг, дефолт).

Безумовно, кількість іноземної лексики сьогодні дуже значна, але запозичення, що функціонують у текстах мас-медіа, – це лише “верхівка айсберга”, основну частину якого складає спец-

іальна (частіше вузькоспеціальна) термінологічна лексика, професіоналізми, жаргонізми. Частина її виходить за межі своєї функціональної сфери і використовується не тільки в мові засобів масової інформації, але й у розмовній мові.

На наш погляд, до факторів, що відповідають за перенасичення мови лексикою іншомовного походження, відносяться такі: 1. Поява нових запозичень, що активно вживаються в публіцистичному стилі та в мові засобів масової інформації в цілому (плюралізм, саміт, аудит, дистриб'ютор, ріелтер, хакер, гамбургер, профі, кліп, трилер та ін.). 2. Активізація вживання старих запозичень, у тому числі 60-70 рр., значна кількість яких являла собою екзотизми, що використовуються зараз для позначення реалій українського життя (брифінг, імпічмент, маркетинг, менеджер, допінг та ін.). 3. Інтенсифікація в українській мові словотвірних процесів на основі старої і нової лексики іншомовного походження (кримінал, криміналізація, криміналізувати, криміналітет; байкер, байкерський, байкерство, банк-шоу). 4. Зростання числа різноструктурних іншомовних вкраплень, у тому числі гібридних, у текстах засобів масової інформації (E-mail, dance-культура, web-адреса). 5. Введення спеціальної термінології у спеціалізовані видання, розраховані на масового читача, зумовлені актуальністю громадсько-політичних, економічних і наукових проблем у житті суспільства (дисплей, картридж, файл, суїцид, харизма та ін.). 6. Поява в українській мові квазіангліцизмів як для номінації реалій, що не мають аналога в інших країнах, так і для позначення загальних реалій (брейн-ринг, шоп-тур, джентельмен-шоу та ін.).

Перераховані вище фактори викликають перенасиченість текстів запозиченими та іншомовними словами, тобто надмірність їх на рівні мовлення. Активізація процесу запозичення відбувається на фоні інших, не менш активних процесів у галузі лексики, які знаходять своє відображення в публіцистичному стилі як найбільш проникному і відкритому для всіх новоутворень. Нові форми суспільних відносин знайшли відображення у словотвірних неологізмах, в освоєнні великої кількості запозичених слів, у стилістичному транспортуванні, у процесах деархаїзації, в різноманітних семантичних змінах різних груп лексики української мови.

Література:

1. Виноградов В.В. Избранные труды: лексикология и лексикография. – М., 1984.
2. Крысин Л.П. Иноязычное слово в современном русском языке. – М., 1965.

Поступила в редакцію 05.11.2002

«ГЛОКАЯ КУЗДРА» КАК МОДЕЛЬ ОБРАЗОВАНИЯ СЛОВ-ГИБРИДОВ СРЕДСТВАМИ ДВУХ ЯЗЫКОВ

Л. А. Баранова

Крымский государственный медицинский университет им. С.И. Георгиевского

В статье рассматриваются механизмы создания слов-гибридов средствами двух языков и особенности их функционирования в различных сферах языкового употребления.

Ключевые слова: интерференция, слова-гибриды, языковая игра

У статті розглядаються механізми створення слів-гібридів засобами двох мов і особливості їх функціонування в різних сферах мовного вживання.

Ключові слова: інтерференція, слова-гібриди, мовна гра

The article deals with the mechanisms of creation of the hybrid words by the means of two languages and the features of their functioning in various spheres of language usage.

Key words: interference, hybrid words, word's play

«Глокая куздра штеко будланула бокра и кудрячит бокрѣнка». – Эту, ставшую классическим примером фразу, известную любому филологу, сконструировал в 20-е годы академик Л.В.Щерба, чтобы наглядно показать смыслообразующую роль словообразовательных формантов в русском языке. Однако является ли этот лингвистический конструкт мёртвой, застывшей схемой или его можно рассматривать как модель актуальных процессов живой русской речи? – Наблюдения над материалом показывают, что на самом деле в «глокой куздра», как в капле воды, отражаются весьма интересные и разнообразные процессы и явления.

В последние годы появилось значительное количество работ, в которых рассматривается